

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Örebro universitet

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i *gymnasieskolan* i undervisningsämnet **samhällskunskap**

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Lärarkompetens i relation till utbildningen

Utbildningen bedrivs av tre heltidslektorer som genomgått ämneslärarutbildning i samhällskunskap. Ytterligare en lektor i statskunskap är en del av ämnesgruppen. Dessa lektorer har lång erfarenhet av utbildning av samhällskunskapslärare och ansvarar för stora delar av ämneskurserna. Därutöver används lärare från nationalekonomi, sociologi och kulturgeografi, se lärartabellen. Även dessa har lång erfarenhet av samhällskunskap och de flesta är disputerade. En doktorand med professionskompetens, disputation 14/12 2018, medverkar i handledning. Därtill kommer de erfarna lärare, varav hälften har handledarutbildning, som handleder studenterna under VFU.

Den *vetenskapliga kompetensen* hos lektorerna finns inom statsvetenskapliga områden, t.ex. politisk teori, demokratiteori, sociala rörelser, samhällsvetenskapliga metoder, förvaltning, professionalisering, försök att bryta skolsegregation och lärares arbete med att motverka rasism, som alla är relevanta för utbildningens ämnesinnehåll. Lektorerna i sociologi, kulturgeografi och nationalekonomi bedriver också forskning inom samhällskunskapsrelevanta områden (se forskningsanknytning).

Lektorerna har *professionskompetens* i form av lärarutbildning i samhällskunskap och två har erfarenhet av arbete i grund- och/eller gymnasieskola. Från och med ht 2018 har två gymnasielärare i samhällskunskap anställts som adjungerade adjunkter på 20 procent vardera, samtidigt som de till 80 procent arbetar i gymnasieskolan. Syftet med anställningarna är att ge studenterna en direkt och kontinuerlig kontakt med yrkesverksamma lärare, och på det sättet stärka studenternas lärarytelse. Adjunkterna har mångårig erfarenhet som VFU-handledare och har identifierat ett antal utvecklingsområden när det gäller ämnesdidaktik och metodik (hur man bygger lektioner, hur värdefrågor kan hanteras i klassrummet m.m.). Adjunkterna arbetar parallellt med ämneskurserna och uppmärksammar hur man kan "översätta" det ämnesteoretiska innehållet till gymnasieundervisning.

Lektorerna har egen lärarutbildning och *högskolepedagogisk utbildning*. Denna utbildning borgar tillsammans med mångårig erfarenhet av undervisning i högre utbildning för en sammantaget god pedagogisk kompetens i lärargruppen.

Kompetensutveckling och systematisk uppföljning av lärarnas kompetens

Tillsvidareanställda lärare har 20 procent kompetensutveckling i tjänst för både vetenskaplig och pedagogisk förkovran. Flera lärare har deltagit i kompetensutveckling som Enheten för universitetspedagogik, IKT och lärande har erbjudit. Enskilda lärare tar initiativ till individuell kompetensutveckling, och det förekommer att lärare tillsammans bestämmer sig för att delta i sådana aktiviteter. Detta följs upp i årliga medarbetarsamtal.

Det sker också kollektiv kompetensutveckling som t.ex. Lärarutbildardagar för alla verksamma i lärarutbildningarna. Två av ämnets lektorer har utbildning i jämställdhetsintegrering och 2018 påbörjade övriga två en sådan utbildning. En av lektorerna arbetar med ett pedagogiskt utvecklingsprojekt om uppsatsskrivande, en annan deltog i institutionens utvecklingsprojekt om kollegial handledning och en deltog i en tvådagars konferens inom Nätverket för Internationalisering av lärarutbildningen.

Interna medel för kompetensutveckling

Det finns möjlighet att ansöka om interna forskningsmedel. Arensmeier har beviljats 30 procent forskning vilket möjliggör forskning på halvtid. LUN har beviljat ämnet strategiska medel för ämnesdidaktisk forskning på 20 procent för nyrekryterade Svård, vilket sammantaget innebär 40 procent ämnesdidaktisk forskning i två år för projektet "Klimatet som samhällsproblem. Elevers och lärares meningsskapande kring den globala uppvärmningen". Studien knyter an till en av LUNs forskningsprofiler, Hållbar samhällsutveckling. Projektet

ska bl.a. mynna ut i en text som ska användas som kurslitteratur. Genom en universitetssatsning på pedagogisk utveckling planeras Lennqvist Lindén medverka i ett projekt där mentorer på grundlärarprogrammet ska provas. Vid ett positivt utfall kan detta införas även på ämneslärarprogrammet. LUN har också sökbara medel för forskningskonferenser och initiering av praktisknära forskning. Detta har möjliggjort såväl deltagande i som anordnande av nätverksträffar mellan lärosäten som har ämnesdidaktisk forskning och samhällskunskapslärarutbildning.

Kompetensförsörjningsplaner tas fram regelbundet. 2018 har en lektor anställts (Svärd) och ytterligare lektorsrekrytering planeras. Individuella kompetensutvecklingsbehov inventeras i samband med årliga medarbetarsamtal.

Analys och värdering

Det är en styrka att lärarna i ämnets stomme är disputerade, och att tre av fyra har egen lärarutbildning, och att det är jämn könsfördelning. Andelen disputerade lärare är tillfredsställande även när samtliga lärare inkluderas. Av 11 inhyrda lärare är åtta disputerade, en doktorand, en fil lic och en adjunkt med 25 års undervisningserfarenhet. De flesta är tillsvidareanställda, vilket borgar för kontinuitet och stabilitet i lärargruppen. Att kärnan är fyra lärare innebär att många ärenden kan avhandlas löpande, informellt och att möten vid behov snabbt sammanfattas. Arbetsklimatet i kärngruppen är mycket gott och vi trivs tillsammans. En student kommenterade att ”det syns att ni har roligt”. Ett bra, väl fungerande arbetsklimat skapar förutsättningar för god kvalitet i arbetet med studenterna.

En annan styrka är att det vid lärosätet finns goda möjligheter att söka interna medel för lektorsforskning, forskningsprojekt, deltagande i forskningskonferenser m.m. Detta bidrar kraftfullt till att upprätthålla och utveckla lärarnas kompetens.

Satsningen på adjungerade adjunkter stärker professionsanknytningen genom att undervisning i lärarblivande, ämnesdidaktik och metodik sker kontinuerligt i samspel med andra kurser. Detta är dock både en styrka och ett utvecklingsområde. Projektet har sjösatts snabbt och är nyss påbörjat och vi behöver – tillsammans med adjunkterna och studenterna – analysera hur kompetensen bäst används för att säkerställa både innehållsliga aspekter och progressionen i samhällskunskap.

På utvecklingsidan kan vissa svårigheter att rekrytera disputerade lärare med rätt kompetens framhållas. Vid rekryteringen 2018 var ambitionen att hitta lärare med annan vetenskaplig bakgrund än statsvetenskap. Den mest lämpade kandidaten var emellertid statsvetare. Önskemålet att rekrytera en lektor med annan bakgrund kvarstår dock. Vid nyrekrytering krävs doktorsexamen i ett ämne relevant för skolämnet samhällskunskap. Önskvärt är också professionsutbildning, erfarenhet av arbete som lärare, av lärarutbildning, samt ämnesdidaktisk kompetens och forskning. Rekryteringssvårigheterna har medfört att befintliga lektorer med externa forskningsmedel haft svårt att använda dem. Institutionsledningen är väl medveten om problemet och rekrytering av ytterligare en lektor i ämnet planeras.

I nuläget är det svårt att få tillräckligt många VFU-platser i samhällskunskap på gymnasieskolor där lärarna har handledarutbildning. Vid lärosätet finns en medvetenhet om problemet och olika åtgärder diskuteras. En styrka i ämnesgruppen är dock goda kontakter med skolverksamheten, vilket innebär att vi innevarande hösttermin kunnat bidra till att fler studenter fått göra sin VFU på gymnasieskolan.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Forskningsanknytning i utbildningen

Studenternas vetenskapliga utbildningsmiljö har sin grund i forskningsaktiva lärare: disputerade ansvarar för 13 av 16 delkurser. På övriga två undervisar en disputerad tillsammans med en eller flera adjunkter.

Aktuell forskning

Exempel på forskning som bedrivs av ämnets tillsvidareanställda lektorer:

- *How to counteract racism in education* (VR)
- *Radikalisering eller motradikalisering* (MSB)
- *Challenging segregation through education* (Örebro kommun/Örebro universitet)
- *Bad grades or failed?: Swedish grading reforms and the discourse of students who fail school* (VR)

Dessa projekt är statsvetenskapliga med ämnesdidaktiska inslag. Lärare från andra ämnen är forskningsaktiva inom områden relevanta för samhällskunskapens ämnesinnehåll, t.ex. kulturgeografisk forskning om samhällsplanering, nationalekonomisk forskning om hur migration och integration i arbetslivet bidrar till företags globalisering och sociologisk forskning som rör miljösociologi, arbetsliv, familj och nära relationer.

Studenternas möte med lärarnas forskning

Studenterna kommer successivt i kontakt med forskning under ämneskurserna. I början läser de om forskning i kurslitteratur, så småningom kommer forskningsartiklar in, och slutligen granskas avhandlingar innan de påbörjar sitt självständiga arbete. Lärarna lägger, om möjligt och lämpligt, därtill kontinuerligt in exempel från sin egen forskning i undervisningen. Litteraturen som används i undervisningen är också forskningsbaserad. Exempel på litteratur skriven av lärarna:

- Jämtes och Arnebacks lärobok *Motverka rasism i förskolan och skolan* och Jämtes *Antirasismens många ansikten*
- Arensmeiers rapport åt Skolverket om ICCS-undersökningen
- Arensmeier & Lennqvist Lindén m.fl. *Samhällskunskaper och lärande om samhället - kapitelutkast*
- Arensmeier & Lennqvist Lindén ”Bemyndigande eller granskning – nationella prov som styrinstrument” i *Utbildning & Demokrati*
- Bergström & Svärd: Idé- och ideologianalys i *Textens mening och makt*

Studenterna får i några fall delta i arbete med forskningsuppgifter. Ett exempel är Arensmeiers samverkan med Skolverket när det gäller Sveriges deltagande i International Civic and Citizenship Education Study, ICCS, som genomförs av International Association for the Evaluation of Educational Achievement. Både 2009 och 2016 arbetade samhällskunskapslärostudenter med kodning i undersökningens kunskapstest. I nu pågående forskningsprojekt arbetar studenter med transkribering av intervjuer och med insamling av medie-material.

2018 är Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet och i oktober förlade Utbildningsdepartementet konferensen *Nordic Education in a Democratically Troublesome Time - Threats and Opportunities* till Örebro universitet. Studenterna i samhällskunskap erbjöds också att delta, vilket flera gjorde. Några erbjöds också att arbeta med att sammanfatta konferensen. Studenterna blir på dessa och andra sätt del av ett forskande sammanhang.

Professionsinriktad miljö

Som framgår av beskrivningen av personalen är tre av fyra lärare också ämneslärare i samhällskunskap, och tillskottet av två gymnasielärare som studenterna möter varje vecka borgar för en professionsinriktad utbildningsmiljö. Studenterna möter ht 2018 också ytterligare gymnasielärare som kommer till universitetet med sina elever i åk 3 på gymnasieskolan för att vara med på en workshop i delkursen Internationella och globala perspektiv.

Analys och värdering

En styrka är att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. Lärarnas höga forskningsaktivitet ramar in utbildningsmiljön. Detta samband framgår bl.a. av att studenterna läser litteratur som lärarna har skrivit där det är möjligt.

Det finns dock också utvecklingsmöjligheter och utmaningar. Stommen av lärare har de senaste åren varit framgångsrik med att erhålla både externa och interna forskningsmedel. Denna för ämnet relevanta forskning har inneburit att lärarna kan ägna mindre tid åt undervisning. En del forskningsprojekt är nu i slutfasen och ämnet behöver föra en strategisk diskussion om ansökningar för att kunna säkerställa att en stark forskningsanknytning kan vidmakthållas.

Att studenter ges vissa möjligheter att medverka i forskningsprojekt och forskningskonferenser eller skriva uppsats med koppling till ett projekt är också en styrka. Vi är noga med att ta ansvar för att studenter som arbetar i projekt inte tar på sig för mycket arbete och nedprioriterar studierna. Det är då bättre att, som vi försökt göra hittills, ta in fler studenter på uppdrag istället för att utöka någons arbetsinsats.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska studenten
 - visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

2014 påbörjades arbetet med Mål och Progression, MoP, i lärarutbildningarna vid Örebro universitet. Det medförde att kurserna i ämnet (135 hp) omarbetades. Den reviderade ordningen sjuöskades ht 2016. Ambitionen var att sätta *samhällskunskap* i centrum, med byggstenar från flera akademiska discipliner. Vi formulerade sex huvudsakliga innehållsområden (IO). Innehållsområdena bidrar med såväl bredd som djup, genom att urskilja centrala perspektiv på samhället som också relateras till varandra. De sex innehållsområdena är:

1. Politiska institutioner och idéer (statskunskap)
2. Sociala mönster och skiljelinjer (kulturgeografi, sociologi)
3. Samhällsekonomi (nationalekonomi, kulturgeografi)
4. Internationella och globala perspektiv (kulturgeografi, nationalekonomi, sociologi, statskunskap)
5. Undervisning och lärande om samhället (ämnesdidaktik) (se nedan, mål 4)
6. Vetenskapliga förhållningssätt och förmågor (se nedan, mål 2)

De fyra första innehållsområdena avser ämneskunskaper som har planerats med en tämligen hög abstraktionsnivå. Varje område rymmer flera olika teman och aspekter, som delvis överlappar (t.ex. genusperspektiv). Lärandemålen i kursplanerna återspeglar de centrala innehållsområdena. Närmare preciseringar görs i studieguider på delkursnivå. Nedan följer tabell 1 med en översikt av kursernas koppling till innehållsområden:

Tabell 1: Översikt över samhällskunskapskurser, huvudsakliga innehållsområden (IO) och examinationer

Kurs Termin	Delkurs 1	Delkurs 2	Delkurs 3	Delkurs 4
Shk Ia 30 hp T2	IO 1-5 Introduktion till samhällskunskap: <ul style="list-style-type: none">- Samhällskunskap som skolämne; akademiska disciplinerna och skolämnet- Intro. till ämnesdidaktik	IO 1 Politiska idéer och politiskt deltagande <ul style="list-style-type: none">- Politiska ideologier, begrepp i politisk teori- Samhällsengagemang, pol. uttrycks-, deltagandeformer	IO 5 VFU 2 <ul style="list-style-type: none">- Reflektion över andras undervisning i samhällskunskap- Undervisningsplanering	IO 1 Demokrati i teori och praktik <ul style="list-style-type: none">- Demokratiteori- Politiska rättigheter, institutioner, förhållanden,- Tonvikt Sverige, viss jmf med andra politiska system
	Individuella skriftliga uppg., obligatoriska moment	Salstentamen, obligatoriska moment	Fullgjord VFU, PM	Individuella skriftliga uppg., obligatoriska moment
Shk IIa 30 hp T3	IO 2 Makt, jämlikhet, social skiktning: <ul style="list-style-type: none">- Skilda möjligheter och livsvillkor, tonvikt klass, kön, intersektionalitet, etnicitet- Betydelsen av normer, tillgång till makt, resurser	IO 2 Sociologiska perspektiv på individ och samhället: <ul style="list-style-type: none">- Begrepp, teorier om samhället och förändring- Socialt samspel och identiteter	IO 3 Nationalekonomiska samhällsperspektiv: <ul style="list-style-type: none">- Nationalekonomisk teori om samhällets hushållning- Fördelning av begränsade resurser	IO 1-3 Att undersöka och analysera samhället: <ul style="list-style-type: none">- Pol., ek., rumsliga, samtids-historiska förändringsprocessers synlighet i närmiljön- Samhället i skönlitteratur
	Individuella skriftliga uppg., obl. mom., studiestödsverksamhet	Salstentamen, obligatoriska moment	Salstentamen, rapport, muntlig presentation, obl. moment	Individuella skriftliga uppg., obligatoriska moment
Shk IIIa	IO 1-2, 5	IO 5-6 Samhällskunskap i klassrummet:	IO 5-6 VFU 3	IO 1, 3-4

30 hp	Samhällskunskapslärares utmaningar: - Dilemman, kontroversiella frågor, värdekonflikter (t.ex. yttrandefrihet kontra värdeförankring) - Betyg och bedömning - Källkritik	- Planering av undervisning - Begreppsbaserad undervisning - Betyg och bedömning - Observation av undervisning	- Planering och genomförande av undervisning - Analys av undervisningssituationer, baserad på observation	Internationella och globala perspektiv: - Internationella politiska och ekonomiska institutioner - Internationella relationer - Gränsöverskridande samhällsfrågor (ekonomi, migration, miljö, konflikter)
T5	Individuella skriftliga uppg., obligatoriska moment	Individuella skriftliga uppg., obligatoriska moment	Fullgjord VFU, PM	Hemtentamen, obligatoriska moment
Shk IVa 15 hp	IO: 4 (1-3, 5) Globalisering: - Det mångdimensionella begreppet, globaliseringstendenser - Problem och möjligheter i globaliseringsprocesserna - PBL			
T6	Individuella skriftliga uppg., PM, obligatoriska moment			
Shk Va 30hp	IO 6 Samhällsvetenskapliga metoder: - Vetenskapsteori, kvalitativa, kvantitativa metoder - Praktisk metodtillämpning	IO 1-6 Samhällsvetenskaplig fördjupning: - Teori i samhällsvetenskap - Avhandlingsgranskningar - Förf. av forskningsöversikt	IO 1-6 Självständigt arbete: - Författande av vetenskaplig uppsats av relevans för yrkesutövningen som samhällskunskapslärare - Granskning och diskussion	
T9	Individuella skriftliga uppg., obligatoriska moment	Individuella skriftliga uppg., obligatoriska moment	Uppsats, obligatoriska moment	

Utifrån dessa övergripande innehållsområden har vi skapat en progression i termer av tilltagande djup, ökad bredd och sammanlänkning av perspektiv. Progressionen gäller både ämnesstoffet och lärarblivet.

- Djup:** Vissa områden ägnar vi mycket uppmärksamhet och en del av dem återkommer under utbildningens gång. Här betraktas progression i termer av *djup*.
- Bredd:** Ämnets karaktär gör det nödvändigt att också betrakta progression som *bredd*, så att kurser successivt och tillsammans kan säkerställa att studenterna får en tämligen bred samhällsvetenskaplig och ämnesdidaktisk kompetens.
- Sammanlänkning:** För såväl ämnesinnehåll som ämnesdidaktiska aspekter handlar progressionen om en förmåga att använda olika perspektiv och *knyta samman* olika aspekter och relatera dem till varandra. Här krävs att bredd och djup samspekar.

Vi har också skapat ett progressionsspråk – byggt på orden grundläggande, goda och välutvecklade – som systematiskt används i kursplanerna vilket visas i tabell 2:

Tabell 2: Översikt progressionstänkande /-språk och innehållsområden

INNEHÅLLSOMRÅDEN					
Pol. institutioner och idéer	Sociala mönster och skiljeliner	Samhällsekonomi	Internat. och globala perspektiv	Undervisning, lärande om samh	Vetenskapliga förmågor
Grundläggande kunskaper om, förståelse för, förmåga att... Flera teman/områden, bidrar tillsammans till bredd.					
Goda kunskaper om, förståelse för, förmåga att... Innebär ett påbörjat djup inom vissa områden. Bidrar ytterligare till bredd och möjlighet att länka samman.					
Välutvecklad förmåga att relatera kunskap/förståelse/förmåga till något annat. Här står förmågan att länka samman i fokus.					
Välutvecklad/självständig kunskap om, förståelse för, förmåga att ... Innebär ett särskilt djup inom vissa områden					

Färgerna i ovanstående tabell används fortsättningsvis i kommande tabeller.

Nedan exemplifieras hur progressionen byggs kring temat **globalisering**, som grundas i olika innehållsområden. Den inledande kursen Shk Ia har två målformuleringar som rör politiska institutioner och idéer, som behandlas ur ett globalt perspektiv under två delkurser, vilket säkerställer att studenten når grundläggande kunskaper och goda kunskaper vilket innebär en viss fördjupning:

- god kunskap om och förståelse för olika politiska idéer, politiskt deltagande och grundläggande demokratiska politiska institutioner,
- god förmåga att jämföra och reflektera över olika politiska idéer och former av politiskt deltagande, samt politiska institutioner

I den därpå följande kursen, Shk IIa, handlar progressionen om bredd, genom att sociologi och nationalekonomi tillförs. Genom två sociologiskt inriktade delkurser kan progressionen nå visst djup, medan den stannar vid en grundläggande nivå när det gäller nationalekonomi:

- goda kunskaper om och förståelse för sociala mönster och olika former av social skiktning,
- grundläggande kunskaper om och förståelse för samhällsekonomi,
- god förmåga att reflektera över samhällsförhållanden och sociala skillnader,

I den tredje delkursen, Shk IIIa, sker progression genom ytterligare **bredd**, men också i form av **fördjupning** i internationell politik och ekonomi:

- goda kunskaper om och förståelse för internationella politiska och ekonomiska institutioner, samt internationella relationer, och
- god förmåga att reflektera över internationella politiska och ekonomiska förhållanden.

Shk IVa, globalisering 15 hp, bygger på tidigare kunskaper, samtidigt som det sker en **breddning** och **fördjupning** genom kulturgeografiska och ytterligare nationalekonomiska perspektiv. Progressionen sker genom förmågan att **länka samman** tidigare och nya insikter för att nå:

- välutvecklade kunskaper om och fördjupad förståelse för globalisering utifrån olika samhällsvetenskapliga perspektiv,
- god förmåga att problematisera och analysera globalisering utifrån olika perspektiv,
- välutvecklad förmåga att reflektera över globaliseringens betydelse för samhället och samhällsundervisningen.

Analys och värdering

Mål- och progressionsarbetet resulterade i ett helhetsgrepp med ökad tydlighet och medvetenhet om hur kurser knyts samman. Vid revideringar av en kurs är det lätt att se hur innehåll och progression på andra kurser kan påverkas. Det är en styrka att kurserna hänger väl samman och ramas in av en innehållstematik och ett konsekvent progressionspråk.

En viktig erfarenhet av MoP är att arbetet måste vara ständigt pågående eftersom det inte går att bli ”färdig” en gång för alla, utbildning och kurser är levande. Det märks exempelvis i nya Shk IIIa, som ht 18 ges för andra gången. Efter den första omgången ht 17 gjorde vi justeringar i upplägget. Vårt arbete med kursutveckling har skapat en utbildning som säkerställer att studenterna får med sig väsentligt fördjupade ämneskunskaper. Samtidigt finns förstås skäl att ständigt ompröva balansen mellan olika inslag i det komplexa ämnesinnehåll som bygger upp ämnet där stofffrängsel är en utmaning.

Under *Förutsättningar forskningsanknytning* gavs exempel på kurslitteratur, som bygger på lärarnas forskning, som används i undervisningen och att studenter under de fem år utbildningen omfattar erbjuds delta i konferenser och arbete med kodning m.m. Detta, tillsammans med Shk Va på avancerad nivå, säkerställer att studenterna kan visa *fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete*.

Examinationsformen ”skriftliga inlämningsuppgifter” används på flera delkurser. Detta innebär i regel löpande examination genom flera uppgifter under kursens gång. Studenter och lärare får därigenom jämn arbetsbelastning och studenten arbetar intensivt med kursinnehållet redan från början. Samtliga inlämningsuppgifter måste vara godkända vilket ger oss ett bättre säkerställande av måluppfyllelsen än en sedvanlig tentamen där studenten kan bli godkänd även om vissa frågor besvaras bristfälligt eller inte alls. Denna examinationsform ger bättre kvalitet eftersom studenten måste klara samtliga uppgifter och inte kan missa någon del. Det innebär en höjd lägstanivå för godkända prestationer.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

Flera delkurser relaterar till målet (IO 6). Tabell 3 ger en översikt av undervisningen på grundnivå och tabell 4 är en översikt av undervisningen på avancerad nivå. Mellan grund- och avancerad ligger kursen UVK II (se del 1) på grundnivån. Färgerna i tabellen åskådliggör de progressionsnivåer som beskrevs under redogörelsen för mål 1:

Tabell 3: Vetenskapsteori och metod på grundläggande nivå (Shk Ia-IVa)

Kurs Termin	Ex. på lärandemål på grundnivå med bäring på vetenskapsteori och metod	Ex. på läraaktiviteter kopplade till vetenskapsteori och forskningsmetoder	Exempel på examinationsuppgifter
Shk Ia 30 hp T2	- grundläggande förmåga att reflektera över didaktiska överväganden och samhällsundervisning utifrån erfarenheter under den verksamhetsförlagda utbildningen.	Studenten gör under VFU en ämnesdidaktisk analys som bl.a. bygger på någon form av insamlat material (observation, intervju, enkät, textanalys).	Enklare PM där studenten bl.a. ska visa grundläggande förmåga att redogöra för insamlingsmetod. Obligatoriska seminarier där studenterna kommenterar varandras PM-texter.
Shk IIa 30 hp T3	- grundläggande förmåga att studera och analysera samhällsförhållanden med ett vetenskapligt förhållningssätt	Delkurs 1-3 innefattar begrepp och teorier. Under dk 4 genomförs en exkursion. Studenterna genomför en egen exkursion och analys av ett bostadsområde med begrepp från tidigare delkurser, samt offentlig statistik.	PM utifrån en "mall", där studenten bl.a. ska redogöra för insamlingsmetoder och i viss mån undersökningens generaliserbarhet. Obligatoriska seminarier där studenterna kommenterar varandras PM-texter
Shk IIIa 30 hp T5	- god förmåga att studera och analysera ämnesdidaktiska problemställningar med ett vetenskapligt förhållningssätt	I delkurserna som föregår VFU designar studenterna en begränsad observationsstudie, med stör i kurslitteratur om observation. Undersökningen genomförs under VFU. Möjligheter till enskild och kollektiv handledning ges.	PM om observationsstudien som genomförts, med problemformulering, syfte, frågeställningar, teoretisk anknytning, redogörelse för observationsmetod, material och analysstrategi.
Shk IVa 15 hp T6	- god förmåga att söka, samla, värdera, sammanställa och diskutera information och kunskap om globalisering i enlighet med vetenskapliga krav.	Kursen bygger på PBL kring tre fall där studenterna är indelade i basgrupper som har regelbundna träffar och resurstillfällen.	Skriftligt projektarbete, att formulera en undersökningsuppgift, motivera val av begrepp/teorier, samt redogöra och argumentera för val av metoder, förankrat i vetenskaplig metodlitteratur.

Vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder

Efter det tredje studieåret är studenterna klara med ämnesstudierna på grundläggande nivå. Därefter följer studier i ämne 2, och UVK II, samt självständigt arbete i ämne 2. Därefter följer den avancerade nivån, med Shk Va där fördjupning i vetenskapsteori och forskningsmetoder sker. Eftersom fördjupade kunskaper om forskningsmetoder innebär förmåga att kunna använda några vetenskapliga metoder arbetar studenterna i kursen i hög grad praktiskt – med kvantitativ metod, från enkätkonstruktion till analys i SPSS, samt med planering genomförande, transkribering och analys av en kvalitativ intervju. De ska också kunna reflektera

över metodologiska överväganden, samt vetenskapsteoretiska och etiska frågor i relation till praktiska erfarenheter. Kursen beskrivs närmare i tabell 4:

Tabell 4: Vetenskapsteori och metod på avancerad nivå (Shk Va)

Shk Va (T9)	Lärandemål	Läraktiviteter kopplade till vetenskapsteori och forskningsmetoder	Ex. på examinationsuppgifter
Dk1: Samhällsvetenskapliga metoder	<ul style="list-style-type: none"> - välutvecklade kunskaper om och förståelse för vetenskapsteori, samhällsvetenskapliga forskningsmetoder, såväl kvantitativa som kvalitativa, och ett vetenskapligt förhållningssätt, - välutvecklade förståelse för samhällsvetenskapliga teorier och forskningsresultat med relevans för yrkesutövningen, 	Obligatoriska undervisningspass om <ul style="list-style-type: none"> - Vetenskapsteoretiskt seminarium - Workshop om forskningsdesign, -strategier och etiska överväganden - Kvantitativ metod och analys; enkätkonstruktion, praktisk övning i datasal 	<ul style="list-style-type: none"> - Grupp: egenutvecklad enkät, enkätinsamling, kodning, kvantitativ analys - Individuellt: planering, genomförande, analys av intervju - Individuellt: strategi för textanalys
Dk2: Samhällsvetenskaplig fördjupning	<ul style="list-style-type: none"> - god förmåga att göra underbyggda metodologiska överväganden - välutvecklade förmåga att självständigt söka, värdera och sammanställa för yrkesutövningen relevant forskningsmaterial, - välutvecklade förmåga att kritiskt granska och diskutera vetenskapliga undersökningar med relevans för yrkesutövningen, - god förmåga att formulera en forskningsfråga med yrkesrelevans, planera och genomföra en begränsad vetenskaplig undersökning i form av en vetenskaplig uppsats, och 	Obligatoriska undervisningspass: <ul style="list-style-type: none"> - Teori i samhällsvetenskap (utifrån boken Kris!: perspektiv på Norrmalmstorgsdramat) - Redovisningar av två avhandlingsgranskningar, varav en med relevans för samhällskunskapens ämnesinnehåll, en studie inriktad på samhällsundervisning och samhällskunskapsdidaktik Arbete med att formulera ett forskningsproblem, välja ut och sammanställa forskning av relevans för problemet. Viss handledning i arbetet.	<ul style="list-style-type: none"> - Grupp: muntlig presentation om teori - Individuellt: två muntliga presentationer av avhandlingsgranskningar + en skriftlig läsrapport av granskning - Individuellt: formulering av forskningsproblem och initial forskningsöversikt (PM)
Dk3: Självständigt arbete	<ul style="list-style-type: none"> - välutvecklade förmåga att orientera sig om och kritiskt förhålla sig till yrkesrelevant vetenskaplig kunskapsutveckling inom ämnesområdet. 	Gemensam introduktion (sker under dk2), inklusive genomgång av uppsatsguide. Individuell handledning (+ ev. viss grupphandledning).	<ul style="list-style-type: none"> - Självständigt arbete med relevans för yrkesutövningen som samhällskunskapslärare. - Kritisk granskning och diskussion om egna och andras självständiga arbeten.

Relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen

Flera kurser rör vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen. Under Shk IIIa tar t.ex. studenterna del av empiriskt material genom en licentiat-avhandling, innan de går ut och möter lärares beprövade erfarenhet under VFU3. Delkurser under Shk Va innefattar granskning av en avhandling med ämnesdidaktisk relevans och att göra ett självständigt arbete med yrkesrelevant inramning.

Analys och värdering

Av analysen framgår att vi har en god progression på området. Undervisning om vetenskaplig metod introduceras tidigt och anknytning till beprövade erfarenhet byggs successivt in. I kommentarer i kursvärderingar uttrycker studenter ibland kritik mot undervisning om vetenskaplighet och metod: "för mycket metod och forskning, vi ska bli lärare – inte forskare". Samtidigt uttrycker studenter i utvärderingen Shk Va att de lärt sig mycket genom en utmanande och intresseväckande nivåhöjning på den avancerade nivån. Delkursen i samhällsvetenskapliga metoder säkerställer fördjupade kunskaper i vetenskapsteori liksom i kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder. Kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen behandlas och examineras både under Shk Va och i det självständiga arbetet, som ska ges en yrkesrelevant inramning.

En utmaning finns i att studenterna genom studier och självständiga arbeten i ämne 2 får skilda erfarenheter och förmågor med sig. Ett exempel är att studenter med historia som andraämne generellt har god erfarenhet av textanalytiskt arbete som liknar samhällsvetenskapliga textanalyser, medan studenter med andra ämnen inte har den erfarenheten. Ett utvecklingsområde är att erbjuda studenterna möjlighet att välja någon metodfördjupning. Detta ligger dock längre fram i tiden och kräver samarbete mellan flera ämnen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Utbildningen bygger gradvis upp förmågan att tillvarata, sammanställa, systematisera, analysera och reflektera kring forskning och material av relevans för yrkesutövningen. Att förhålla sig kritisk och självständig är några av de viktigaste generiska förmågorna vi tränar studenterna i att utveckla, och detta utgör också en central del av undervisningen i grund- och gymnasieskolan som lärare arbetar med. Studenterna tränar dessa förmågor genom utbildningens alla kurser. En grundläggande tanke är att dra nytta av såväl samhällsvetenskapens och ämnesdidaktikens teoretiska abstraktioner och perspektiv, som det faktum att samhället ständigt förändras och utvecklas. Några exempel har redan nämnts ovan (bl.a. PM-uppgiften om bostadsområden). Ett annat exempel som behandlas i Shk IIIa är de utmaningar och möjligheter som vår tids digitala media- och informationssamhälle ställer lärare inför. Examinationen är en hemskrivning där studenten väljer fördjupning utifrån ett undervisningsperspektiv. Förutsättningarna för samhällskunskapslärarens demokratiska och kompensatoriska uppdrag ska diskuteras i relation till det valda området, med särskild tonvikt på arbetet med källkritik.

Fördjupad förmåga att tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter

Inför och under VFU-kurser sker undervisning i ämnesdidaktik. Studenterna arbetar med uppgifter som kräver att de tillvaratar och reflekterar över VFU-handledarens erfarenheter och undervisning men också sina egna erfarenheter. På termin 2 gör t.ex. studenterna en alternativ version av sin handledares undervisningsupplägg och på termin 5 görs en begränsad observationsstudie där syftet är att få erfarenheter av att systematiskt granska egna och andras undervisningssituationer. De utformar en studiedesign som kommenteras av lärare och medstudenter. Studien syftar också till att stärka förmågan till medveten självreflektion kring både handledarens undervisning och den egna undervisningspraktiken. Under VFU-kurserna skapas generellt också möjligheter att ta vara på egna och andras erfarenheter.

Fördjupad förmåga att tillvarata och systematisera forskningsresultat

Under delkurserna (se tabell 1) som föregår VFU på Shk IIIa behandlas aktuell ämnesdidaktisk forskning. I planeringen av observationsstudien under VFU ingår att knyta an till tidigare forskning och teoretiska perspektiv, något studien också ska ta avstamp i. Utöver lic- och avhandlingsgranskningar på Shk IIIa och Va ingår också en övning i att formulera ett eget forskningsproblem av relevans för samhällskunskapsläraryrket och att sammanställa relevant forskning. Här, liksom i det självständiga arbetet, fördjupas studentens förmåga att tillvarata och systematisera forskningsresultat. Ett av kursens lärandemål klargör att den studerande efter kursen ska visa:

-välutvecklad förmåga att självständigt söka, värdera och sammanställa för yrkesutövningen relevant forskningsmaterial (kursplan för Samhällskunskap Va)

Andra tillfällen att systematisera och ta tillvara på erfarenheter och forskningsresultat ges i samband med seminarier och examinationer av PM-uppgifter och självständiga arbeten. Ofta finns tillfälle att ta vara på medstudenters och lärares kommentarer innan texter slutligen lämnas in. På avancerad nivå läggs extra fokus

på teorins betydelse för samhällsvetenskaplig forskning. Genom att granska avhandlingar och andra vetenskapliga studier med särskild tonvikt på metodval och teorianvändning skapas en god medvetenhet om denna typ av frågor, vilket ger en god grund för självreflektion i samband med det egna självständiga arbetet.

Bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.

Grunden läggs genom samtliga kurser. Under ämneskursen på avancerad nivå, förbereds studenten att självständigt bidra till utveckling av både yrkesverksamhet och kunskaper. Under det sista året skriver studenten *självständigt arbete* på avancerad nivå. Vår tolkning av Högskoleförordning och dess förarbeten är att det är nödvändigt att ha en tämligen vid syn på vad ett examensarbete som skrivs inom ramen för ämnesstudierna, och som också drar nytta av studier i UVK och VFU (prop. 2009/10: 89, s. 37), kan innebära. Ämnesstudierna innefattar såväl ämnesteorier som ämnesdidaktik, samtidigt som både UVK, VFU och flera mål i Högskoleförordningen berör såväl sociala aspekter på läraruppdraget som allmäntdidaktiska perspektiv med särskild relevans för samhällskunskapsämnet. Ett examensarbete inom ramen för ämneslärarutbildningen i samhällskunskap vid Örebro universitet ska därför vara en ”för yrkesutövningen relevant vetenskaplig undersökning”. I det självständiga arbetet säkerställs att studenten når målet.

Analys och värdering

Den genomtänkta progressionen i ämnet framstår som mycket gynnsam för detta mål. Under Shk Va blir det tydligt för oss som följt studenterna under fem år att de utvecklats mycket under utbildningen. Vi ser det i examinationer, men det framkommer också i de möten vi har med studenterna. Många av studenterna uttrycker under sista kursen att de ”känner sig färdiga” med universitetet och redo att börja arbeta — de har anammat en yrkesidentitet. Flera av de studenter som återvänt till universitet för att delta i konferenser och lärarutbildningsdagar har gett positiv feedback på sin utbildningstid.

Ett utvecklingsområde är att få in mer studentreflektion om vad ”yrkesverksamhet” i bred bemärkelse kan innefatta. Som nämns under mål 5 nedan, saknar de erfarenheter av ”den pedagogiska verksamheten i övrigt”. Detta behöver utvecklas mer.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.

Ämnesdidaktik och metodik är det femte innehållsområdet som formulerats (se mål ovan 1). Utbildningsinnehåll och progression inom detta område illustreras i tabell 5.

Tabell 5: Ämnesdidaktik och metodik under kurserna i samhällskunskap

Kurs Termin	Lärandemål och kursinnehåll i relevanta delkurser
Shk Ia 30 hp T2	- visa grundläggande kunskaper om didaktiska frågor om samhällskunskapsämnet uppdrag, innehåll och arbetssätt när det gäller ungas lärande Dk 1: Introduktion till ämnesdidaktik och metodik, exempelvis genom case, simuleringar och tematiskt arbete. Dk 3: VFU där ämnesdidaktiska överväganden och metodik ska tillämpas så att studenten under handledning och självständigt, kan bidra till att skapa en fungerande lärandemiljö. Dk 4: Metodikinslag i form av ett rollspel om skolan. Löpande: Undervisningspass i lärarblivande med adjungerade adjunkter, fokus på ämnesdidaktik, metodik och koppling till innehållet i delkurserna under terminen
Shk IIa 30 hp T3	- god förmåga att reflektera över de ämnesteoretiska kunskapernas betydelse för den praktiska yrkesutövningen. Dk 1: Inslag där studenterna utformar lektioner med hjälp av ämnesdidaktiska frågor på temat "klass" och "etnicitet och rasism". Dk 2: PM som inkluderar didaktisk reflektion om hur analys av närmiljön kan användas i samhällskunskapsundervisning Löpande: Undervisningspass i lärarblivande med adjungerade adjunkter, fokus på ämnesdidaktik, metodik och koppling till innehållet i delkurserna under terminen samt studiestödsverksamhet.
Shk IIIa 30 hp T5	- välutvecklade kunskaper om och förståelse för uppdraget som samhällskunskapslärare och didaktiska överväganden i ämnet - välutvecklade förmåga att reflektera över samhällsundervisning och ämnesdidaktik, - välutvecklade förmåga att identifiera och reflektera över utmaningar i samhällsundervisningen - god förmåga att studera och analysera ämnesdidaktiska problemställningar med ett vetenskapligt förhållningssätt - god förmåga att planera och genomföra undervisning i samhällskunskap gymnasieskolan Dk 1: Kontroversiella frågor i klassrummet, potentiella konflikter mellan olika normer och styrdokument, skolan i klassamhället, kön och jämställdhet, skola och rasism, bedömning och betyg, samt källkritik och sociala medier Dk 2: Begreppsbasead undervisning, deliberativt arrangerad undervisning, bedömning och betyg, ämnesdidaktisk forskning i form av lic-avhandlingar, observation av undervisning Dk 3: VFU där studenten ska kunna visa självständighet i undervisning. Dk 4: Inslag i form av workshop med en gymnasieklass om internationella relationer och internationell ekonomi Löpande dk 1, 2, 4: Undervisningspass i lärarblivande med adjungerade adjunkter, fokus på ämnesdidaktik, metodik och koppling till innehållet i delkurserna under terminen
Shk IVa 15 hp T6	- välutvecklade förmåga att reflektera över globaliseringens betydelse för samhället och samhällsundervisningen Inslag: PBL som undervisningsmetod under merparten av kursen, uppgifter där globalisering knyts till undervisning i gymnasieskolan Löpande: Undervisningspass i lärarblivande med adjungerade adjunkter, fokus på ämnesdidaktik, metodik och koppling till innehållet i delkurserna under terminen
Shk Va 30hp T9	- välutvecklade förståelse för samhällsvetenskapliga teorier och forskningsresultat med relevans för yrkesutövningen, - välutvecklade förmåga att självständigt söka, värdera och sammanställa för yrkesutövningen relevant forskningsmaterial; att kritiskt granska och diskutera vetenskapliga undersökningar med relevans för yrkesutövningen; samt att orientera sig om och kritiskt förhålla sig till yrkesrelevant vetenskaplig kunskapsutveckling inom ämnesområdet.

Förmåga att tillämpa ämnesdidaktik behandlas både i särskilda delkurser och som inslag i flera andra. Ett exempel på "inslag" kan hämtas från delkurs 1 i Shk IIa, där studenterna utformar och håller egna lektioner

kring kursens teman. Medstudenterna agerar antingen högstadiel elever, gymnasieelever på yrkes- eller studieförberedande program.

Den ämnesdidaktiska progressionen mellan kurserna framgår av tabellen. Under campusförlagda kurser ligger fokus ibland på ämnesdidaktiskt tänkande och metodstrategier, ibland på tillämpning i konkreta övningssituationer. Den ämnesdidaktiska tillämpningen i undervisningssituationer blir emellertid mest framträdande under VFU-delkurserna och studiestödsverksamheten (se mål 5). Från och med ht 2018 integreras didaktik, ämnesdidaktik och metodikinslag i utbildningen genom att studenterna varje vecka undervisas av adjungerade adjunkter.

Den första delkursen på Shk Ia innehåller en introduktion till ämnesdidaktik, med metodikinslag och övning i metoder som case, simuleringar och tematiskt arbete. Metodikundervisningen hålls av årligen återkommande gymnasielärare. Delkursen hänger samman med VFU 2, den första i ämnet, där studenten tillsammans med handledaren planerar och genomför undervisning. I Shk IIIa introduceras begreppsbaseerat lärande, vilket skapar förutsättningar för studenterna att under VFU 3 visa självständighet i undervisning genom att göra välgrundade ämnesdidaktiska val och pröva olika undervisningsmetoder i praktiken. Under Shk IVa får studenterna lära sig om PBL – Problembaserat lärande – och också själva arbeta på detta sätt under kursen.

Under VFU-kurserna omsätter studenterna sitt kunnande i ämnesdidaktik och metodik i praktiken. Exempel på progression i bedömningskriterier för VFU 2 och 3 återfinns i tabell 6. Under utbildningens sista termin genomförs utbildningens sista VFU, kopplad till ämne 2. Då har studenterna slutfört ämnesstudierna och har – i jämförelse med tiden för VFU 3 – generellt mer med sig i bagaget. Med vår progressionsterminologi tänker vi oss att studenterna under sin sista VFU (4) kan uppnå välutvecklade kunskaper om ämnesdidaktiska överväganden också i ämne 1.

Tabell 6: Bedömningskriterier och progression VFU – tillämpa ämnesdidaktik och metodik

	Särskilt relevanta lärandemål	Relevanta bedömningskriterier VFU
VFU 2 Termin 2 (Shk Ia)	Efter avslutad VFU ska den studerande visa: - grundläggande kunskaper om didaktiska frågor om samhällskunskapsämnets uppdrag, innehåll och arbetssätt när det gäller ungas lärande	Den studerande kan: - under handledning och självständigt, bidra till att skapa en fungerande lärandemiljö - kan i olika situationer kommunicera , såväl skriftligt som muntligt, och samverka med elever utifrån ett professionellt förhållningssätt
VFU 3 Termin 5 (Shk IIa)	Efter avslutad VFU ska den studerande visa: - välutvecklade kunskaper om och förståelse för uppdraget som samhällskunskapslärare och didaktiska överväganden i ämnet - god förmåga att planera och genomföra undervisning i samhällskunskap på gymnasieskolan	Den studerande: - kan agera för att skapa fungerande lärandemiljöer och förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas - visar väl fungerande muntlig och skriftlig kommunikativ förmåga , anpassad för den aktuella verksamheten

Analys och värdering

Det upparbetade samarbetet med flera lärare från gymnasieskolor, som årligen undervisar i metodik, är en styrka. Flera är insatta i utbildningen och är också VFU-handledare. Det är en fördel att ha ämnesdidaktiska kurser i anslutning till VFU-perioderna. De kontinuerliga inslagen av ämnesdidaktik och lärarblivande i övriga delkurser syftar till att successivt stärka lärarblivandet och säkerställer att studenten kan tillämpa didaktik, ämnesdidaktik och metodik när hen tar examen. Detta går att vidareutveckla ytterligare. Studenterna framför stundtals önskemål om ännu tydligare professionskoppling i ämnesteoretiska delkurser och det är ett arbete som har påbörjats.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.

Målet redogörs för i del 1 och 2. Målet behandlas till viss del i de universitetsförlagda studierna, bland annat genom de lektioner som nämndes i föregående mål, där studenterna planerar och genomför undervisning med varandra under Shk IIa. Liknande moment förekommer i flera delkurser. Målet har emellertid sin mest centrala behandling i VFU och examineras huvudsakligen där. Bedömningskriterierna under VFU 2 och VFU 3 som är relaterade till detta mål summeras i tabell 7.

Tabell 7: Bedömningskriterier och progression VFU – planera och genomföra undervisning

	Särskilt relevanta lärandemål	Relevanta bedömningskriterier VFU
VFU 2 Termin 2 (Shk Ia)	Efter avslutad VFU ska den studerande visa: - grundläggande kunskaper om didaktiska frågor om samhällskunskapsämnets uppdrag, innehåll och arbetssätt när det gäller ungas lärande	Den studerande kan: - under handledning och självständigt, bidra till att skapa en fungerande lärandemiljö - tillsammans med vfu-lärare planera, genomföra och utvärdera lärandesituationer
VFU 3 Termin 5 (Shk IIa)	Efter avslutad VFU ska den studerande visa: - välutvecklade kunskaper om och förståelse för uppdraget som samhällskunskapslärare och didaktiska överväganden i ämnet - god förmåga att planera och genomföra undervisning i samhällskunskap på gymnasieskolan	Den studerande: - kan agera för att skapa fungerande lärandemiljöer och förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas - kan självständigt planera, leda och reflektera över undervisning och annan pedagogisk verksamhet - visar väl fungerande muntlig och skriftlig kommunikativ förmåga , anpassad för den aktuella verksamheten

Under VFU 2, den första i ämnet, ska studenten för första gången genomföra egen undervisning. Studenten ska tillsammans med VFU-läraren planera, genomföra och utvärdera lärandesituationer. Under VFU 3 ställs större krav på studenten att självständigt kunna planera, leda och reflektera över undervisning. I situationer under VFU genomför studenten oftast undervisning i helklass eller med grupper av elever. VFU-kurserna har en tydlig progression och där säkerställs att studenten har förmåga att *självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning*.

I samband med Mål- och progressionsarbetet skapades fler möjligheter för studenterna att arbeta med mål som detta. 2016 startade vi ett pilotprojekt vid universitetet —det så kallade studiestödsprojektet— där studenterna deltar aktivt i verksamheter som erbjuder pedagogiskt stöd till barn, unga och nyanlända, t.ex. HVB-hem, skolor, trossamfund, fritidsgårdar etc. Denna studiestödsverksamhet är nu ett permanent inslag i Shk IIa med ett examinationsmoment och kommer under 2019 att utvidgas till hela ämneslärarprogrammet. I denna studiestödsverksamhet får studenterna goda möjligheter att arbeta enskilt med barn och ungdomar, som har det svårt i skolan, vilket utvecklar förmågan att utveckla *den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling* så att examensmålet säkerställs. Härigenom har studenterna fått ökade möjligheter att möta samhällets mångfald och olika lärandemiljöer, och utvecklas som lärare i nära samspel med barn och unga i behov av pedagogiskt stöd. Studiestödsverksamheten bearbetas under tre reflektionsseminarier (före, under och efter genomförandet) under terminen och examineras slutligen genom en skriftlig reflektionsuppgift där kurslitteratur och erfarenheter knyts samman. Utöver dessa inslag tänker vi också att förmågan att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning ytterligare stärks under den avslutande VFU-perioden under termin 10.

Analys och värdering

Genom inslag i ämneskurser, i arbetet med de adjungerade adjunkterna och VFU får studenterna kontinuerlig träning i att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning. Studiestödsverksamheten är en förstärkning av ämneskunskaperna om samhällets mångfald och människors skilda förutsättningar och livsvillkor. Tanken är att skapa en samhällstillvänd lärarutbildning, där studenterna både verkar i och lär av det samhälle som omger dem. Inslaget ökar de praktiska didaktiska inslagen i utbildningen, och är ett komplement under en termin som inte innehåller VFU. Verksamheten följs upp genom skriftliga och muntliga reflektioner. En samlad utvärdering visar att studenterna får med sig erfarenheter i linje med ambitionerna och det personliga arbetet öga-mot-öga innebär viktiga insikter i hur ”varje elevs lärande och utveckling” kan stimuleras, samt stärker studenternas självkännet och empatiska förmåga¹. En del studenter fortsätter att vara aktiva i dessa verksamheter efter kursens slut.

Ett viktigt utvecklingsområde är ordinarie VFU. I en rapport om VFU² framhålls att studenterna tycker att det ”har varit alltför stort fokus på lektioner i klassrummet och att de inte i tillräckligt hög grad har fått erfa den pedagogiska verksamheten i övrigt”. Studenterna saknar erfarenheter av t.ex. föräldramöten, utvecklingssamtal, konflikthantering, terminsplaneringar m.m. Här behöver vi ta ett helhetsgrepp över alla VFU-perioder under utbildningen och en sådan diskussion har initierats på lärosätet och i den nätverksträff med handledare som hölls i november.

¹ Självkännet och empatisk förmåga är ett annat mål i HF.

² Rapport från en intervjuundersökning om erfarenheter av VFU med grund- och ämneslärarstudenter under den avslutande terminens sista dagar i maj 2018, ORU 1.3.2-05290/2018

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

I Örebro universitets handlingsplan för jämställdhetsintegrering identifieras tre utvecklingsområden: 1) utbildningens innehåll och genomförande 2) forskningens villkor och karriärvägar och 3) lednings- och stödprocesser. På lärarutbildningsövergripande nivå genomförs under läsåret 2018/19 utbildning i jämställdhetsintegrering för lärarutbildare, och utveckling av en obligatorisk kurs om genus och jämställdhet som riktar sig till studenter pågår. I samhällskunskap är jämställdhet både ett ämnesinnehåll och en ämnesdidaktisk fråga i den pedagogiska verksamheten. Jämställdhet som kunskapsområde integreras i flera kurser, se tabell 8:

Tabell 8: Jämställdhet som innehållsområde i samhällskunskap Ia-Va

Kurs Termin	Ex. på lärandemål som delvis rör jämställdhet som innehållsområde	Ex. på läraaktiviteter	Exempel på examinationsmoment/-uppgifter
Shk Ia 30 hp T2	- god kunskap om och förståelse för olika politiska idéer, politiskt deltagande och grundläggande demokratiska politiska institutioner, - god förmåga att jämföra och reflektera över olika politiska idéer och former av politiskt deltagande, samt politiska institutioner	Föreläsning och seminarium om feminism, samt begrepp som jämställdhet och jämlikhet behandlas i föreläsningar, film ("Suffragetterna") och diskussioner. Könsuppdelad statistik., bl.a. om politiskt deltagande, uppmärksammas.	Studenterna skriver och lämnar in anteckningar (två sidor) utifrån föreläsningen Feminism. Dessa återlämnas i samband med salstentamen på dk 2.
Shk IIa 30 hp T3	- goda kunskaper om och förståelse för sociala mönster och olika former av social skiktning	Föreläsningar som rör kön, genus och sexualitet, intersektionalitet och normkritik under dk 2. Inslag i undervisningen även under dk 3. Seminariediskussioner och övningar kring kön, genus och jämställdhet.	Individuella inlämningsuppgifter om "Kön, genus och sexualitet" respektive "Intersektionalitet och normkritik", där teoretiska perspektiv från kurslitteraturen appliceras på konkreta situationer/sammanhang.
Shk IIIa 30 hp T5	- välutvecklade kunskaper om och förståelse för uppdraget som samhällskunskapslärare och didaktiska överväganden i ämnet, - välutvecklad förmåga att reflektera över samhällsundervisning och ämnesdidaktik, - välutvecklad förmåga att identifiera och reflektera över utmaningar i samhällsundervisningen	Föreläsning och studentlett seminarium på temat "Kön, genus och jämställdhet i skolan" (dk1). Föreläsning och övning i begreppsbasead undervisning, som bl.a. aktualiserar begreppen jämställdhet och jämlikhet (dk2).	Genomförande av observationer – "genusspaning på universitetet" – med efterföljande seminariediskussion om könsmönster. Vissa studenter uppmärksammar jämställdhet i en begränsad observationsstudie, genomförd under VFU och presenterad i PM-form.
Shk IVa 15 hp T6	- välutvecklade kunskaper om och fördjupad förståelse för globalisering utifrån olika samhällsvetenskapliga perspektiv, - välutvecklad förmåga att reflektera över globaliseringens betydelse för samhället och samhällsundervisningen	I PBL-seminarier diskuteras globalisering ur flera perspektiv, däribland ett jämställdhetsperspektiv med fokus på kvinnors ekonomiska situation. Boken Barskrapad: konsten att hanka sig fram (Ehrenreich) utgör en viktig grund.	PM och inlämningsuppgift där möjlighet finns att fördjupa sig i ett eller flera perspektiv på globalisering. Jämställdhetsrelaterade frågor inkluderas ofta.
Shk Va 30 hp T9	- välutvecklad förståelse för samhällsvetenskapliga teorier och forskningsresultat med relevans för yrkesutövningen	Övning om teorins roll i samhällsvetenskap utifrån boken Kris!: perspektiv på Norrmalmstorgsdramat (Åse) där kön och genus har en central roll i två kapitel.	Granskning av avhandlingar, där flera studenter i regel väljer studier som uppmärksammar jämställdhetsfrågor. Kön, genus, jämställdhet utgör vanligen fokus i något eller några självständiga arbeten (avancerad nivå).

Jämställdhet ingår i flera lärandemål, som en politisk idé som behandlas under IO 1 — politiska idéer och deltagande som har betydelse för demokratin och det politiska systemet. Kön är en grund för social skiktning i samhället, innebär ojämlika möjligheter för män och kvinnor, och påverkar sociala relationer och identiteter, vilket IO 2 uppmärksammar. Jämställdhet är en viktig ämnesdidaktisk fråga i lärandesituationer (IO 5) samt

ett perspektiv på globalisering (IO 4). Teoribildning om kön och genus har därtill en central roll när samhällsvetenskaplig forskning analyseras under Shk Va.

Jämställdhet i den pedagogiska verksamheten rör dels den miljö studenten möter under den campusförlagda delen av utbildningen, dels VFU. Vi eftersträvar att studenterna ska möta både manliga och kvinnliga lärare och forskare, och att se till att det finns både manliga och kvinnliga författare till kurslitteratur. Vanligtvis undervisar kvinnor om genus och jämställdhet, och vi vill bryta detta genom att manliga lärare undervisar inom området, vilket har skett innevarande år. Hur grupparbeten organiseras i detta avseende är mycket viktigt och vi arbetar medvetet med detta.

Män är i majoritet i studentgruppen i samhällskunskap och utgjorde 70 procent av kullarna 2011-14. Hälften av männen i dessa årskullar har tagit/kommer att ta examen, motsvarande andel för kvinnorna är en dryg tredjedel. Även om underlaget är litet, och försiktighet i tolkningen av siffror därför är påkallad, förefaller det alltså vara så att vi tappar fler kvinnliga studenter än manliga under utbildningstidens gång.

Värdering och analys

Lärarna har genom sin samhällsvetenskapliga ämneskompetens hög medvetenhet om betydelsen av att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i utbildningen. Såväl lektorernas ämneskompetens som den tillkommande kompetensen i jämställdhetsintegrering främjar att detta område beaktas i både ämnesteoriska och ämnesdidaktiska delkurser. Detta sker genom att studenterna både visar den nödvändiga kunskapen *om* jämställdhet och jämlikhet som krävs för att kunna säkerställa att de kan visa ”*förmåga* att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten”.

Studenterna möter intersektionalitet och normkritiska perspektiv men ett utvecklingsområde för framtiden är att ytterligare beakta andra könsidentiteter och att jämställdhetsperspektivet kompletteras av andra, t.ex. HBTQA.

Arbetet med denna självvärdering har uppmärksammat ytterligare ett utvecklingsområde. Vi behöver analysera varför vi förefaller att tappa fler kvinnliga studenter än manliga och utveckla strategier för att motverka detta. De kvinnliga studenterna är på nedre gränsen för det som brukar kallas en ”kritisk massa”, 30 procent, men vi behöver göra mer för att stötta kvinnorna, framförallt i början av utbildningen.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Örebro universitet har ett kvalitetssystem som följer lagstadgade krav samt standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det Europeiska området för högre utbildning (ESG) på alla nivåer som innehåller programutveckling och programutvärdering, kursutveckling och kursvärdering och pedagogiskt utvecklingsarbete på institutionerna. Detta innefattar regelbunden uppföljning av bland annat kursplaner, program och studenters situation. Därutöver genomförs varje år uppföljning och utvärdering av lärarutbildningarna på programnivå och en programrapport tillgängliggörs för lärare och studenter.

Inom ramen för den universitetsövergripande kvalitetssäkringen görs digitala kursutvärderingar, med verktyget EvaSys, som innehåller standardiserade frågor. Resultatet sammanfattas i en skriftlig kommentar och återförs till studenter, undervisande lärare och enhetschef. Kursansvarig ansvarar sedan för att resultatet beaktas vid planering och utveckling av kursen. Nästa gång kursen ges får studenterna vid kursintroduktionen en muntlig återkoppling på kursutvärderingen från föregående kurstillfälle och vilka eventuella förändringar som gjorts, vilket syftar till att synliggöra hur studenternas synpunkter tagits tillvara.

Stöd till studenter för att klara studierna inom planerad studietid finns på flera nivåer. Universitetsövergripande finns stödfunktionen Funka som ger individuellt stöd till studenter med dokumenterad funktionsnedsättning, t.ex. förlängd examinationstid, mentor, anteckningsstöd, anpassat kursmaterial och liknande. Studieverkstaden Lyktan, erbjuder stöd inom akademiskt skrivande och studieteknik. Campushälsan student arbetar förebyggande med hälsofrågor relaterade till studier, t.ex. stresshantering. Programstudievägledare arbetar med programövergripande frågor, exempelvis studieuppehåll, studieplanering, studieavbrott, introduktion av nya studenter och studieteknik, och studievägledare på respektive institution arbetar med ämnes-specifika kurser som ingår i programmet, t.ex. tillgodoräknanden och behörighetsfrågor.

Mål- och progressionsarbetet som påbörjades 2014 är ett viktigt lärarutbildningsgemensamt kvalitetsarbete som för ämnets del innebar strukturella och innehållsliga förändringar och en mer genomtänkt systematik för målformuleringar i kursplaner. I vårt kvalitetsarbete arbetar vi med uppföljande, förebyggande och åtgärdande insatser. Ett centralt inslag i vår uppföljning är skriftliga delkursvärderingar som studenterna gör vid det sista lärarledda tillfället på delkursen. Dessa har hög svarsfrekvens och utgör underlag för revideringar av kurser. En annan uppföljningsmöjlighet utgörs av den uppgift på 1-2 sidor som studenterna skriver under första veckan på temat "Varför vill jag bli lärare i samhällskunskap på gymnasieskolan". Dessa texter samlas in och studenterna får tillbaka dem under termin 9, där de får reflektera över sin utveckling till lärare.

Återkoppling sker till studenterna vid delkursintroduktioner där de informeras om föregående kursvärderingar och vilka ändringar som har gjorts. Vid träffar med VFU-lärare på Campus, och besöken som görs vid övningskolor, diskuteras utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examinationer. Ett exempel är de diskussioner om bedömningsunderlag för VFU som nämns under Arbetsliv och samverkan.

Förebyggande insatser

Studenterna påbörjar sina studier i ämnet termin 2. Strax före jul terminen innan erbjuds studenterna i samtliga fem årgångar möjlighet att träffas på ett "Samhällskunskapsmingel". Stommen i lärarkåren presenterar sig och våra mer erfarna studenter på år 2-5 möter sedan nybörjarstudenterna. Detta syftar till att skapa en gemensam identitet som "samhällskunskapslärarstudenter". Ämnesstudierna börjar med en introduktionskurs på tre veckor, under vilka det är minst elva timmars lärarledd tid i veckan. Studenterna examineras varje vecka med inlämningsuppgifter som fokuserar de didaktiska frågorna. Mycket arbete sker i grupper, vilkas indelning ändras vid varje tillfälle för att studenterna ska få många kontaktytor i gruppen och lära känna

varandra och för att lärarna ska möta alla nya studenter. Studenterna vet efter introduktionen vilka lärare som finns i samhällskunskap och lärarna känner igen och lär sig (de flesta) studenters namn.

Under första ämneskursen skriver studenterna sina första längre texter och de får mycket feedback, både skriftligt och muntligt. Läraren för individuella återkopplingssamtal med studenterna där skriftliga kommentarerna går igenom och studenterna har möjlighet att komma med frågor och synpunkter. Vi ser det som viktigt att skapa relationer till studenterna i början av utbildningen som syftar till att stimulera deras motivation och förmåga till att ta ansvar för sina studier, och stödja dem i lärandet.

Åtgärdande insatser

Vi arbetar också med åtgärdande insatser. Flera studenter har svårigheter i sina studier och fullföljer inte utbildningen. De som slutför utbildningen gör det oftast i ”rätt tid”. Mönstret när det gäller avbrott kan exemplifieras från kullen som startade utbildningen ht 16 och nu befinner sig på termin 5. Ungefär 40 procent av studenterna lämnar utbildningen under första delen av utbildningen, vilket illustreras i tabell 9:

Tabell 9: Studenter kvar i utbildningen (starttermin ht 2016)

Termin (T), Kurs	T2, vt 2017 Shk Ia	T3, ht 2017 Shk IIa	T4, vt 2018 Ämne 2	T5, ht 2018 Shk IIIa
Antal studenter som påbörjar terminen	33	30	eng/historia/ idrott	20

Vt 2017 inledde 33 studenter kursen Shk Ia och höstterminen 1,5 år senare var 20 studenter kvar när de påbörjade Shk IIIa. Av de 13 som slutat klarade inte 10 studenter behörighetskraven till Shk IIIa. En genomgång av deras individuella studieresultat visar att de ofta har halkat efter redan under termin 1 och att de fortsatt att hamna efter tills behörighetskraven slutligen sätter stopp för fortsatta studier. Två av 13 studenter vet vi inget om, en student har bytt läroprogram. Mönstret ser ungefär likadant ut för tidigare årskullar. De studenter som påbörjar Shk IIIa blir dock sedan i hög grad kvar på utbildningen och slutför den.

Vi har tämligen god kännedom om de enskilda studenterna och vi konstaterar att de som har svårigheter med studierna ofta uppmärksammas redan under introduktionsdelkursen eller i samband med skrivuppgiften på VFU-kursen på Shk Ia. I individuella samtal med studenterna uppmärksammas studieteknik och utbildningens krav. Vid behov hänvisas de till stödfunktioner som Studieverkstaden Lyktan eller Funka. Många studenter arbetar vid sidan av studierna och det är inte alltid de mår bra med både förvärsarbete och heltidsstudier, vilket visar sig genom att de kan ha halkat efter redan under UVK I. Studenter som arbetar tar inte alltid del av den lärarledda undervisning som erbjuds, vilket de skulle behöva. Det är inte rimligt att förvänta sig att studenter ska klara utbildningen om de inte har tid att studera.

Analys och värdering

En styrka är satsningen på introduktionskursen som skapar en bra grund för relationerna mellan lärare och studenter, och mellan studenterna, och som studenterna är nöjda med enligt kursvärderingar. Det är värdefullt att lägga mycket lärarledd tid i början. Eftersom studenterna vet vilka vi är och var vi finns tvekar de heller inte att ta kontakt med oss vid behov.

De studenter som fullföljer utbildningen gör det oftast i tid. Men vi har problem med studenter som inte klarar studierna så att de kan fortsätta. Detta behöver inte tyda på en svaghet i utbildningen, utan kan ses som ett kvalitetstecken. Det är inte säkert att en person klarar utbildningen bara för att den har antagits.

De flesta studenterna påbörjar sin lärarutbildning direkt efter gymnasieskolan och det tar tid att transformeras från gymnasieelev till lärarstudent. Ett utvecklingsområde handlar om hur vi kan stötta fler studenter tidigt, så att de får bättre förutsättningar att fullfölja utbildningen. Ett sätt att göra det är att lära oss mer om studenternas drivkrafter och motivation. De texter studenterna i samhällskunskap skriver om sitt yrkesval sin första ämnestermin kan vara en grund för en sådan analys. Hittills finns berättelser från fem årgångar av studenter. Detta kvalitativa material kan kompletteras med andra data.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Det finns ett flertal råd, grupper och sammanhang vid universitetet där studenterna genom en formell inflytanderoll medverkar i beredning och beslut av lärarutbildningsärenden (Studentkårens representanter i universitetsstyrelse, lärarutbildnings- och fakultetsnämnder, institutionsledningsråd m.m.), t.ex. är en samhällskunskapslärarstudent representant i VFU-rådet. På övergripande nivå har det gjorts kvantitativa programvärderingar och en kvalitativ rapport om VFU³ där studenter kommer med synpunkter som programrådet diskuterar och om möjligt tar vara på. Ett exempel kan tas från de två samhällskunskapslärarstudenter som var representanter i LUN och krävde kompetensutveckling i jämställdhet för lärarutbildare, och utbildning om jämställdhet för studenterna. Kompetensutvecklingen för lärare startade ht 18 och planering av en jämställdhetskurs riktad mot studenterna har påbörjats. När vi möter nya studenter informeras de om vilka förändringar av utbildningen som har skett.

Studenterna utövar också inflytande över utbildningen genom kursvärderingar. Som komplement till de universitetsgemensamma, görs i samhällskunskap vanligen delkursvärderingar under sista lektionen, vilket ger en hög svarsfrekvens (>90 procent). Dessa används i kursutveckling. Ett exempel på hur studenternas synpunkter beaktats är flytten av Studiestödsverksamheten från en termin med VFU till en utan VFU. Både det och anställningen av adjungerade adjunkter är ett sätt att möta önskemål om mer verksamhetsanknytning och studenterna medverkar i att identifiera områden de behöver utveckla (t.ex. arbete med lektionsplaneringar, dagsaktuella ämnen m.m.).

Vi har hög närvaro på arbetsplatsen och lärare är på plats dagligen. Detta är ett led i att främja ett informellt studentinflytande. Vi skapar bra relationer med studenterna, vilket gör att de tar kontaktar oss när de har synpunkter. Denna höst har vi initierat möten med två studentgrupper, eftersom vi blev varse att det fanns synpunkter kring vissa inslag. Ett nära samarbete möjliggörs av kontinuitet i lärargruppen och att studentgrupperna inte är för stora.

Andra exempel på informellt studentinflytande finns på Shk Va där tre undervisningspass med de adjungerande adjunkterna har planerats under hösten. Studenterna önskar mer sådan undervisning och vill ha undervisning utanför ordinarie undervisningstid med adjunkterna under den sista terminen (när de läser UVK III) vilket de kommer att få. Dessa studenter har också delvis tagit över ansvaret för planeringen av hur lärarens handledningstid ska disponeras.

Analys och värdering

En av våra största styrkor är att vi är ett litet och väl fungerande lärarkollegium med goda relationer med studenterna, både som kollektiv och som individer. Det är en förutsättning för ett samarbete kring att göra utbildningen så bra som möjligt. Det möjliggör också att kritiska synpunkter kan framföras åt båda hållen på ett respektfullt sätt.

Ett utvecklingsområde är att arbeta fram bättre former för systematisk kursvärdering. De centralt utsända har ofta en låg svarsfrekvens, vilket gör dem svåra att använda för kursutveckling. Dessutom har studenterna ofta inte hela kursen i åtanke, utan den sista delkursen, vilket gör att den får ett alltför stort genomslag i utvärderingen. De kvantitativa måtten i de centrala utvärderingarna är därför inte helt användbara för kursrevidering, men fritextsvaren är värdefulla och kan tillvaratas. Det pågår ett utvecklingsarbete av det centrala kursvärderingssystemet.

³ Rapport från en intervjuundersökning om erfarenheter av VFU med grund- och ämneslärarstudenter under den avslutande terminens sista dagar i maj 2018, ORU 1.3.2-05290/2018

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Samverkan med profession och skolhuvudmän med arbetslivet i fokus sker genom att skolhuvudmän och skolverksamheter är representerade i centrala organ, genom t.ex. den företrädare för kommunens skolförvaltning som är ledamot i LUN. De erfarenheter och den kompetens som representanterna för skolhuvudmän och pedagogisk verksamhet besitter är värdefulla för det kontinuerliga kvalitetsarbetet som bedrivs.

Samhällskunskapselever i skolan ska lära sig att förstå och förklara komplexa samhällsfrågor med hjälp av begrepp, teorier och ett historiskt perspektiv. Kontinuitet och förändring är ett viktigt begreppspar i undervisningen. Att ha beredskap att möta förändringar i arbetslivet är att möta de samhällsförändringar läraren undervisar om och samtidigt är en del av.

Under introduktionskursen ställs frågan hur det samhälle ser ut som studenterna ska undervisa om när de går i pension om 45 år. Frågan är en bra grund för samtal om lärarens behov av att lära sig mer under hela arbetslivet. Snabba samhällsförändringar och teknikutvecklingen ställer krav på att vara uppdaterad. Studenterna träffar yrkesverksamma lärare som betonar nödvändigheten av att utvecklas i sitt yrke vilket skapar en medvetenhet om nödvändigheten för en lärare i allmänhet, och en lärare i samhällskunskap i synnerhet, att möta och förhålla sig till samhällsförändringar som påverkar såväl ämnesinnehåll som arbetsformer och arbetslivet i stort.

Samverkan sker under studenternas VFU genom regelbundna möten mellan universitetslärare och lärare i VFU-skolor vid handledar- och studentseminarier, under vilka bl.a. bedömningsunderlagen för studenternas VFU diskuteras. Detta följer med in i revideringen av underlagen. VFU-handledare erbjuds träffar på Campus med samtal om studenters kompetens och vad de saknar som vi tar med oss in i revideringen av kurserna. Vi får också förfrågningar om samverkan med skolor, t.ex. om medverkan vid ett FN-rollspel som genomförs vid gymnasieskolor i Örebro.

Ett samhällsvetenskapligt didaktiskt nätverk finns där skolledare, lärarutbildare och forskare möts, som fokuserar samhällsvetenskapliga ämnen i grund- och gymnasieskolan. Innevarande höst ordnades en stadsvandring och tidigare har t.ex. likvärdighetsbegreppet uppmärksammats.

Vi samverkar med Örebro kommun när studenterna gör studiebesök dels på Stadsarkivet, dels på Gymnasienämnden. Våren 2018 förlade nämnden därför ett sammanträde till Campus, vilket uppskattades.

Intern samverkan sker med andra utbildningsprogram genom att studenter medverkar i den årligen återkommande Hållbarhetskonferensen där studenter träffas över programgränser och arbetar med hållbar utveckling.

Vi samverkar också med nationella organ. Jänte föreläser åt Skolverket och Forum för Levande historia om antirasism och håller i uppdragsutbildning. Arensmeier samverkar med Skolverket kring ICCS och har hållit föredrag vid träffar med skolsamordnare.

Inom ramen för forskningen görs intervjuer med yrkesverksamma lärare, vilket ger viktiga insikter som används i utveckling av utbildningen. I EU-projektet Catch EyoU (lett av Erik Amnå) ingick samarbete med en gymnasieskola, där lärare i samhällskunskap och elever medverkade i en interventionsstudie.

Ett exempel på informell samverkan mellan en förstelärare vid en gymnasieskola och en lektor handlar om gymnasieelevers skrivande, där försteläraren vill förbereda eleverna för universitetsstudier. Denna samverkan har hjälpt oss att möta förstaårsstudenter som påbörjar universitetsstudier.

Ett nätverk mellan lärosäten som utbildar samhällskunskapslärare finns. Vi anordnade de nationella konferenserna om utbildnings- och forskningsfrågor 2014 och 2016, och deltog då självständiga arbeten diskuterades i Karlstad 2017.

Vi har kontakt med alumnerna som tagit examen från 2011 års utbildning. Alla har fått arbete som lärare och en har återvänt till universitetet för arbete och studier. Vid den tidigare nämnda konferensen⁴ medverkade tre av fem studenter som tog examen 2017.

⁴ Utbildningsdepartementet: Nordic Education in a Democratically Troublesome Time - Threats and Opportunities

Analys och värdering

En styrka är att studenterna förbereds för att möta såväl nationella som globala samhällsförändringar som påverkar arbetslivet. Studenterna får arbete i det yrke de har utbildat sig för. Våra kontakter med verksamheterna, både högstadie- och gymnasieskolor och studiestödsplatserna, är goda och dessa ger oss värdefulla kunskaper om dessa verksamheters behov, villkor och förutsättningar som vi tar vara på i vårt arbete med utbildningens innehåll och form.

Ett utvecklingsområde är nätverksträffarna med VFU-lärare där vi behöver utveckla mötesformer som fungerar bättre än idag och vi behöver även ha fler VFU-handledare för att kunna säkra tillgången till VFU-platser.